

Åbning af herberger langs hærvejen i 2008

Af Arkitekt m.a.a. Andreas Blinkenberg

Søndag den 1. juni 2008 blev det første af 10 herberger, Hald Hovedgård, åbnet ved et stort arrangement med åbningsgudstjeneste i Viborg Domkirke og fælles vandring til Hald Hovedgård. Den officielle åbning blev gennemført med taler af programansvarlig Flemming Sten-toft, naturskoleleder Jens Frydendal, borgmester Johannes Steensgård, regionsrådsformand Bent Hansen, og undertegnede. Sangduoen "Layban" spillede på scenen og Viborg Dramaskole i samarbejde med amatørteaterforeningen Jep Skjald havde arrangeret middelalderspil- og marked i parken ved Hald Hovedgård. Ved åbningen deltog repræsentanter fra Foreningen Herberger langs Hærvejen, Viborg Pilgrimscenter, Dansk Vandrelaug, Dansk Cyklistforbund, Danske Santiagopilgrimme, Skov- og Naturstyrelsen.

I de efterfølgende to uger blev de øvrige 9 herberger åbnet ved lokale receptioner arrangeret af værterne og med lokale indslag af musik og taler.

Herbergerne har nu været åbne i en sæson som er

gået godt med ca. 2000 overnatninger.

Etablering af herberger langs Hærvejen begyndte som et konkurrenceforslag til en idé- og projekt-konkurrence udskrevet af Fonden Realdania om udnyttelse af bevaringsværdige bondegårde. Forslaget blev premieret i oktober 2004. Projektet blev støttet af Fonden Realdania, der gav tilsagn om medfinansiering ved indretning af 10 herberger langs Hærvejen. Projektet blev desuden støttet af Friluftsrådet, Skov- og Naturstyrelsen, af amter og kommuner langs hærvejen samt gennem EU-artikel 33 tilskud.

Et herberg består af et eller flere primitive soverum med køjesenge, et fælles toilet/baderum samt køkken med spiseplads, der etableres i tidligere staldbygninger o.lign. tomme bygninger. Det er et lavpriskoncept, der betyder, at en overnatning vil koste ca. 80 kr. Etablering af 10-12 indendørs overnatningssteder langs Hærvejsruten er således et væsentlig led i udviklingen af Hærvejen som vandre og pilgrimsrute.

Herberg i Kragelund gl. Præstegård

Projektet tager udgangspunkt i en anvendelsesform, der betyder, at de bevaringsværdige bygninger **ikke** skal moderniseres med nye isolerede indervægge, gulve, lofter, termovinduer og installationer, der kræves i tidssvarende ferieboliger. Bygningerne skal kun anvendes i sommerperioden.

Foreningen Herberger langs Hærvejen er startet som en almennyttig forening i januar 2005 med det formål at administrere etablering og drift af 10-12 herberger langs Hærvejen. Foreningens bestyrelse er sammensat af repræsentanter for de fremtidige brugere af herberger, herunder Dansk Vandrelaug, Cyklistforbundet, to rideforbund og flere pilgrimsforeninger.

Foreningen har indgået aftale med ejerne af 10 ejendomme om indretning af herberger i tidligere staldbygninger. Bygningerne ligger langs Hærvejen på strækningen fra Viborg til Padborg. De udvalgte ejendomme suppleres med 4 eksisterende overnatningssteder, ved Thorning, Sepstrup, Kol-

lemorten (hærvejscenter) og Vejen Idrætscenter, hvor ejerne har givet tilsagn om at stille overnatningskapacitet til rådighed som herberger.

Overnatning på herberger kræver herbergspas der kan købes for 70 kr. på Viborg Pilgrimscenter, hos værterne på herberger og evt. på turistkontorer. Overnatning koster 60 kr pr. person i 2008 (dog 100 kr. i Vejen)

Herbergerne vil fremover blive markedsført gennem foreningens medlemmer og de regionale turismeudviklingsselskaber samt lokale turistforeninger. Herbergerne vil desuden blive markedsført i bl.a. Tyskland og Holland gennem det nye vandretema Activ Denmark under Visit Danmark.

Herbergerne skal desuden ses i sammenhæng med et nyt EU-strukturfondsprojekt for videreudvikling af hærvejsruterne som er igangsat af Syddansk Tu-

risme i samarbejde Midtjysk Turisme.

Hærvejsruten

Før bilernes og jernbanernes tid var Hærvejen Jyllands hovedvej. Når man skulle rejse over land, var det bedst at undgå at skulle krydse de større vandløb. De fleste vandløb starter ved den jyske højderyg. Herfra løber vandløbene enten mod øst eller vest. Højderyggen fungerer som et skel mellem de øst- og vestvendte vandløb. Vejen langs vandskellet fra Viborg til grænsen og videre til Dannevirke/Slesvig kaldes Hærvejen. Hærvejen bestod af mange veje, der gik gennem det centrale Jylland. Mange af vejsporene samledes dog, hvor der var vadesteder og broer.

Hærvejen er i dag markeret dels som cykelrute – dels som vandrerute. På visse strækninger er de to ruter sammenfaldende. Markeringerne blev gennemført omkring 1990 som led i Amternes gennemførelse af et landsdækkende vandrerutenet. Vandreruten er så markeret på mindre veje og har derfor et slynget forløb Viborg til grænsen, der er end det oprindelige Hærvejs-

De fem Hærvejsamter har foldere med informationer samt en hjemmeside ”www.haervej.dk” med kort og informationer. Der er udgivet flere bøger om Hærvejen - mest kendt er Hugo Ma-”Hærvejen” fra 1930.

cykel- og vandt muligt grusveje. Ruten på 250 km. fra noget længere forløb.

udgivet kort og om Hærvejen,

og informationer om Hærvejsens bog

Hærvejen som pilgrimsrute

I middelalderen voksede pilgrimsbevægelsen sig stærkere og stærkere i form af bodsvandring for at få syndernes forladelse. I en periode deltog mellem 20 og 50% af Europas voksne befolkning i valfarter og vandring. De store valfartsmål dengang var Jerusalem, Santiago de Compostela i Nordvestspanien, Rom og Trondheim- steder som stadig har stor tiltrækningskraft for pilgrimme i vor tid.

I dag begynder mennesker at vandre igen. Motionister, vandringsfolk og turister – men også pilgrimme. Mennesker der i deres søgen efter livets dybde og længslen efter indre opbrud, begiver sig ud på veje og stier i vort danske landskab. *Den indre vandring i den ydre vandrings form.* Pilgrimstanken er blevet genfødt i det moderne rastløse menneskes behov for natur, langsomhed, frihed, enkelhed, stilhed og spiritualitet. Derfor spår jeg en stigende interesse for pilgrimsvandring i Danmark og det øvrige Europa.

Pilgrimmen følger vejen og lader sig opholde af de indtryk og hændelser der sker undervejs. Pilgrimmen søger stilhed og enkel levevis i sin søgen efter Gud. Men pilgrimmen søger også fællesskab og samvær med andre vandrere, såvel troende som søgende pilgrimme. Og ikke mindst sætter pilgrimmen pris på gæstfrihed fra de lokale beboere undervejs. Pilgrimmen planlægger ikke sin færd på forhånd med hotelreservationer og rejseplaner.

Der er etableret initiativgrupper, der arbejder med udvikling af en pilgrimsruter i Danmark, herunder ruten fra Viborg ad Hærvejen med forbindelse til de sydeuropæiske pilgrimsruter til bl.a. Santiago de Compostela. I Spanien har denne rute på 860 km eksisteret i 900 år. Selv har jeg vandet som pilgrim i Spanien i 2002.

Langs pilgrimsruter til Santiago de Compostela er der indrettet herberger i gamle klostre, kirker m.v. Herbergerne ligger med 10-20 km. afstand og er primitivt indrettede med sovesale og fællesrum. Herbergerne drives af lokale kirker eller kommuner. Overnatning er ofte gratis eller koster 3- 4 euro. Dette projekt til etablering af herberger langs Hærvejen tager udgangspunkt i konceptet for pilgrimsherberger på ruten til Santiago de Compostela. Jeg har selv arbejdet som frivillig på et pilgrimsherberg i sommeren 2003 i Estella, i Nordspanien.

Langs Hærvejen findes adskillige valfartssteder, der i Middelalderen blev besøgt af folk, som søgte bod for synder og lindring for sygdomme. Men Hærvejen var også fjernvandrerute til de hellige steder i Sydeuropa. Mange gravsten og billeder fra middelalderen viser den karakteristiske muslingeskal som vidnesbyrd om, at den afbildede har været ved Sct. Jacobs Grav i Santiago de Compostela..

Herberger for vandreturister og pilgrimme

Vandreturister og pilgrimme, der ønsker at gå langs Hærvejen havde problemer med at finde overnatningssteder. Der er etableret primitive teltpladser på Hærvejsruten, men overnatning på pladserne forudsætter, at man medbringer telte, underlag og andet udstyr. Det går fint for cykelturister, men det er for tungt for de fleste vandrere. Der findes kroer, Bed & Breakfast og vandrehjem langs Hærvejen, men overnatning forudsætter, at der bestilles plads i god tid. Herved mister man det væsentlige spontane incitament i vandringen. Priserne for overnatning ligger fra 118 kr. på vandrehjem op til 500 kr. på hoteller og kroer.

I forbindelse med udvikling af Hærvejen som vandrerute for turister og pilgrimme er der behov for etablering af enkle indendørs overnatningssteder til billige priser - steder, som altid er åbne i sommersæsonen uden forudgående reservation. Et herberg for vandrere adskiller sig fra de kendte vandrehjem ved, at ingen gæster afvises på grund af pladsmangel, og overnatning koster ca. 80 kr. På Hærvejen er der således behov for overnatningssteder med ca. 20-30 km. afstand for vandrere.

Herberger for vandrere kan også benyttes af cykelturister. Mange cykelturister medbringer dog selv telte og kan med fordel anvende de mange primitive teltpladser, der er etableret både langs Hærvejen og rundt i landet i øvrigt. Herberger kan ses som vandrernes pendent til de primitive teltpladser.

Overnatningssteder for langtursryttere på Hærvejen kan endvidere indgå i etablering af herberger. Hertil kræves specielt folde, tilgængeligt drikkevand og evt. stalde til hestene.

Shelters- små overdækkede læskure med trægulve- som vi kender dem fra Sverige og Norge kan også indgå som overnatningssteder på ruten. Statsskovvæsenet opretter i disse år shelters i offentlige skove samt i tilknytning til naturcentre.

Den markerede Hærvejsrute fra Viborg til grænsen er ca. 250 km. Derfor er der behov for ca. 12-14 herberger. Etablering af herberger bør ske samtidig. Når ruten er fuldt udbygget, er der grundlag for at markedsføre et nye koncept for en pilgrimsrute og vandrerute med herberger. Etablering af herberger vil ikke være i konkurrence med de etablerede overnatningssteder i kroer, b&b og vandrehjem. Tværtimod viser erfaringen fra Spanien, at en øget vandre-aktivitet også vil medføre flere turister på hoteller m.v.

Bevaringsværdige gårde og bygninger er indrettet til herberger. De ligger langs Hærvejen eller indenfor en afstand af 2-3 km fra Hærvejsruten. Bygninger beliggende i nærheden af kirker og historiske lokaliteter foretrækkes. Bygninger der ligger ved de gamle vadesteder og broer over vandløb, hvor der tidligere lå landevejskroer, er særlig interessante i denne sammenhæng. Bevaringsværdige gårde udgør et bredt spekter af kulturhistorisk interessante bygninger, tidstypiske bygninger, hvortil der knytter sig en speciel historie eller blot harmoniske og smukke bygninger, der klæder landskabet.

Der lægges vægt på at restaurere ældre bygninger på en måde, der viser et tidsmæssigt udviklingsforløb fra bygningens opførelse til nutiden eller et nærmere defineret tidspunkt. Bygningen skal således tænkes som et levende kulturhistorisk museum under stadig forandring, eventuelt med udstilling af inventar, der erhverves fra det pågældende lokalområde.

Herberger er indrettet i private ejendomme, og offentligt ejede bygninger. Vi har budgetteret med ca. 12 mill. kr. eller 1,2 mill. kr. pr. herberg i gennemsnit. Driften af herberger skal udføres af ejendommens ejere eller lokale foreninger og skal være selvfinansierende, således at indtægter fra overnatning anvendes til opsyn, rengøring m.m..

Immervad gl.kro – herberg i hestestalden